

Ministerstwo Sprawiedliwości

Sekretarz Stanu
Arkadiusz Myrcha

DPK-I.053.4.2026
Warszawa, 09 kwietnia 2026 r.

Pan
Marcin Wiącek
Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

w odpowiedzi na wystąpienie z dnia 5 marca 2026 r. (znak: II.501.7.2025.DC), dotyczące problematyki informowania stron postępowania karnego o istotnych zmianach w opisie czynu rozpoznawanego w danej sprawie, uprzejmie przedstawiam następujące stanowisko.

W ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich (dalej także RPO), trafnie wskazuje na doniosłe znaczenie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/13/UE z dnia 22 maja 2012 r. w sprawie prawa do informacji w postępowaniu karnym. Jak słusznie zauważa RPO przepis art. 6 ust. 4 dyrektywy 2012/13 stanowi, że „państwa członkowskie zapewniają, aby osoby podejrzane lub oskarżone były niezwłocznie informowane o wszelkich zmianach w informacjach podanych zgodnie z niniejszym artykułem, w przypadku, gdy jest to konieczne do zagwarantowania rzetelności postępowania”.

Ministerstwo Sprawiedliwości dostrzega, że zgodnie z motywami 27 i 29 dyrektywy 2012/13:

„(27) Osobom oskarżonym o popełnienie przestępstwa należy udzielić wszelkich informacji dotyczących oskarżenia niezbędnych do umożliwienia im przygotowania swojej obrony oraz do zagwarantowania rzetelności postępowania”.

„(29) W przypadku gdy w toku postępowania karnego szczegóły dotyczące oskarżenia ulegną zmianie w sposób, który ma istotny wpływ na sytuację osób podejrzanych lub oskarżonych, należy je o tym poinformować, w przypadku gdy jest to konieczne do zagwarantowania rzetelności postępowania oraz w odpowiednim czasie, aby umożliwić skuteczne wykonywanie prawa do obrony”.

W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej: TSUE) wskazuje się, że „wymóg, aby osoba oskarżona oraz jej obrońca mogli aktywnie uczestniczyć w rozprawie, z poszanowaniem zasady kontradyktoryjności i równości broni, tak aby móc skutecznie przedstawić swoje stanowisko, nie stoi na przeszkodzie temu, aby informacje dotyczące zarzutów oskarżenia, które zostały przekazane obronie, mogły następnie podlegać zmianie, w szczególności w odniesieniu do kwalifikacji prawnej zarzucanych osobie oskarżonej czynów, ani temu, by w toku rozprawy do akt sprawy dołączony został nowy materiał dowodowy. **Wszelkie tego typu modyfikacje oraz materiały dowodowe muszą jednak zostać zakomunikowane osobie oskarżonej oraz jej obrońcy w chwili, w której osoba ta i jej obrońca mają jeszcze możliwość skutecznego zareagowania na nie, a więc przed etapem narady.** Możliwość tę przewiduje zresztą art. 6 ust. 4 tej dyrektywy, wedle którego wszelkie zmiany w informacjach podanych zgodnie z tym artykułem, do których doszło w toku postępowania karnego, muszą być niezwłocznie przekazywane osobie podejrzanej lub oskarżonej, w wypadku gdy jest to konieczne do zagwarantowania rzetelności postępowania (...) **Obowiązek powiadomienia o wszelkich zmianach w odniesieniu do zarzutów oskarżenia, o którym mowa w art. 6 ust. 4 dyrektywy 2012/13, powinien w szczególności dotyczyć zmiany kwalifikacji prawnej okoliczności faktycznych objętych oskarżeniem, tak aby osoba oskarżona mogła realnie i skutecznie wykonywać przysługujące jej prawo do obrony.**” (wyrok TSUE z dnia 13 czerwca 2019 r. C-646/17, pkt 52, 56). W innym wyroku TSUE wskazał, że „w art. 6 dyrektywy 2012/13 zdefiniowano zasady odnoszące się do prawa do informacji dotyczących oskarżenia.(...) Zasady te mają na celu, jak potwierdzają to motywy 27–29 dyrektywy 2012/13, zapewnienie rzetelności postępowania i umożliwienie skutecznego wykonywania prawa do obrony.(...) **Cel ten wymaga w szczególności, aby osoba oskarżona otrzymała w odpowiednim czasie szczegółowe informacje na temat oskarżenia, w tym o rodzaju i kwalifikacji prawnej przestępstwa, w czasie umożliwiającym jej skuteczne przygotowanie obrony, jak przewiduje art. 6 ust. 3 tej dyrektywy.(...)** Wspomniany cel oraz prawidłowy przebieg postępowania wymagają, by oskarżony lub jego obrońca został dokładnie poinformowany o przyjętych czynach oraz o ich kwalifikacji prawnej, tak aby móc w użyteczny sposób uczestniczyć w rozprawach dotyczących zasadności oskarżenia, z poszanowaniem zasady kontradyktoryjności i równości broni, tak aby móc skutecznie przedstawić swoje stanowisko.(...) W motywie 29 tej dyrektywy uściślono, że w przypadku gdy w toku postępowania karnego **szczegóły dotyczące oskarżenia ulegną zmianie w sposób, który ma istotny wpływ na sytuację osób podejrzanych lub oskarżonych, należy je o tym poinformować**, w przypadku gdy jest to konieczne do zagwarantowania rzetelności postępowania, oraz w odpowiednim czasie, aby umożliwić skuteczne wykonywanie prawa do obrony”. (wyrok TSUE z dnia 9 listopada 2023 r. C-175/22 pkt 33-36, 39).

Przywołane wyżej motywy i przepisy dyrektywy 2012/13 a także wypowiedzi TSUE, wskazują na zasadność poszukiwania w regulacjach dotyczących polskiego procesu

karnego norm prawnych odpowiadających treści tej dyrektywy a gdyby to nie było możliwe na zasadność dokonania odpowiedniej zmiany tych przepisów.

RPO zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości z prośbą o dokonanie analizy wskazanych w przedłożonym wystąpieniu problemów i rozważenie zainicjowania zmian legislacyjnych w Kodeksie postępowania karnego.

Dokonując analizy opisanego przez RPO problemu należy wskazać, że **interwencja legislacyjna byłaby uzasadniona, gdyby istniała konsekwentna linia orzecznicza, która pozostaje w sprzeczności z tym, co autor wystąpienia uznaje za konieczne dla zapewnienia zgodności polskiego prawa z przepisami UE** (dyrektywy 2012/13).

Zaistnienie takiej sytuacji próbuje wykazać w analizowanym wystąpieniu RPO. Zdaniem Rzecznika „*W krajowym piśmiennictwie i orzecznictwie **zgodnie** wskazuje się, że art. 399 k.p.k. obliquje wyłącznie do pouczenia o zmianie kwalifikacji prawnej czynu. Brak uprzedzenia o zmianie opisu czynu – np. wyeliminowaniu określonych okoliczności, zmiana czasu, miejsca albo przedmiotu czynności wykonawczej, o ile nie wpływa to na kwalifikację prawną, nie aktualizuje po stronie sądu obowiązku poinformowania o tym oskarżonego w trybie art. 399 k.p.k. Sąd Najwyższy **konsekwentnie** wskazuje, że błędny jest pogląd, że „zgodnie z treścią art. 399 § 1 k.p.k. na sądzie ciąży obowiązek uprzedzenia stron o możliwości zmiany, względnie uzupełnienia opisu czynu również wtedy, gdy nie zachodzi perspektywa zakwalifikowania czynu według innego przepisu prawnego niż wskazany w akcie oskarżenia”.*

Z tak dokonaną analizą piśmiennictwa i orzecznictwa Sądu Najwyższego nie można się zgodzić.

Odnośnie orzecznictwa Sądu Najwyższego można przytoczyć następujące wypowiedzi:

- „*mimo że przepis art. 399 § 1 KPK expressis verbis nakłada na sąd obowiązek informowania jedynie o możliwości zmiany kwalifikacji prawnej czynu, przyjęć należy, że **obowiązek zachowania lojalności procesowej nakazuje też uprzedzenie o możliwości wprowadzenia poważniejszych zmian w opisie czynu przypisanego, tzn. takich zmian, których wprowadzenie może mieć istotne znaczenie z punktu widzenia realizacji interesów procesowych stron lub tej strony, z której interesami procesowymi zmiana ta jest związana, w tym zwłaszcza oskarżonego i jego prawem do obrony** (por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 22 czerwca 1988 r., V KRN 110/88, OSNPG 1988, Nr 12, poz. 140, z dnia 19 marca 1997 r., sygn. akt IV KKN 14/97, Wokanda 1997, Nr 9, s. 15, czy postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 października 2002 r., sygn. akt II KKN 409/00, Legalis).” (postanowienie SN z dnia 27 lutego 2024 r. III KK 48/24).*
- „*Przepis art. 399 § 1 KPK nakazuje uprzedzanie stron o możliwej zmianie kwalifikacji prawnej zawsze, gdy tylko taka możliwość się pojawia i bez względu na to, czy ma to znaczenie dla obrony oskarżonego. **Zmiana kwalifikacji prawnej to także** wprowadzenie nowej oceny prawnej i zakwalifikowanie określonego*

zachowania się z innego przepisu prawnego, a także dokonanie istotnych zmian w opisie zarzucanego czynu" (wyrok SN z dnia 14 marca 2008 r. IV KK 436/07).

- „Przedmiotem procesu nie jest opis czynu i jego ocena prawna zawarta w akcie oskarżenia (zawiadomieniu o przestępstwie), lecz czyn przestępczy stanowiący podstawę faktyczną oskarżenia. Jednakże **w każdym wypadku, w którym ma to znaczenie dla obrony oskarżonego, sąd powinien uprzedzić oskarżonego o możliwości zakwalifikowania tego czynu z innego przepisu prawnego lub dokonania istotnych zmian w opisie zarzucanego czynu**” (wyrok SN z dnia 22 czerwca 1988 r. V KRN 110/88).

Przywołane wypowiedzi orzecznicze przeczą tezie RPO o istnieniu „konsekwentnego” stanowiska SN, w myśl którego na sądzie nie ciąży obowiązek uprzedzenia o istotnej zmianie opisu czynu.

Odnosnie stanowiska doktryny można wskazać na następujące wypowiedzi:

- „*Pomimo że przepis art. 399 KPK expressis verbis nakłada na sąd obowiązek informowania jedynie o możliwości zmiany kwalifikacji prawnej czynu, przyjęć należy, że obowiązek lojalności procesowej dotyczy także powinności uprzedzenia o zamierzeniu wprowadzenia poważniejszych zmian w opisie czynu, tzn. takich zmian, których wprowadzenie może mieć istotne znaczenie z punktu widzenia realizacji interesów procesowych stron lub tej strony, z której interesami zmiana ta jest związana, w tym zwłaszcza oskarżonego i jego prawem do obrony (zob. wyr. SN z 22.6.1988 r., V KRN 110/88, OSNPG 1988, Nr 12, poz. 140; wyr. SN z 19.3.1997 r., IV KKN 14/97, Wok. 1997, Nr 9, s. 15; T. Grzegorzczak, KPK. Komentarz, 2008, s. 850). Warto podkreślić, że dyrektywa lojalności procesowej wyrażona w art. 16 KPK, znajdująca również oparcie w treści art. 6 i 367 § 1 KPK, nakazuje uprzedzenie o takich zmianach także wtedy, gdy nie pociągają one za sobą obowiązku uprzedzenia o zmianie kwalifikacji prawnej czynu (zob. np. post. SN z 14.10.2002 r., II KKN 409/00, Legalis).” (J. Skorupka (red.), **Kodeks postępowania karnego. Komentarz, art. 399, wyd. 7, 2026, Legalis**).*
- „*Ewentualna zmiana opisu czynu nie mieści się więc w przedmiocie tej regulacji (wyrok SN z 22.01.2019 r., III KK 553/17, LEX nr 2609153; tak też SN w postanowieniu z 7.05.2015 r., V KK 463/14, LEX nr 1747854). Należy jednak dodać, że wyrażony tu pogląd należy odnieść do realiów rozpoznawanej sprawy, w której zmiana opisu przypisanego czynu nie była istotna z punktu widzenia prawa do obrony oskarżonego, gdyż dotyczyła tylko doprecyzowania znamion strony przedmiotowej przestępstwa. **Natomiast w przypadku gdy taka zmiana ma charakter jakościowy, gdyż zmienia obraz przestępczego zachowania oskarżonego, co ma wpływ na ocenę stopnia winy i społecznej szkodliwości jego czynu, to właśnie z perspektywy poszanowania prawa do obrony zasada lojalności procesowej wyrażona w art. 16 powinna mieć zastosowanie. W takiej sytuacji, jak wskazuje się w orzecznictwie Sądu Najwyższego, przepisy art. 367***

§ 1 w zw. z art. 6 i art. 16 § 2 k.p.k. zobowiązują przewodniczącego rozprawy do odpowiedniego pouczenia stron o takiej możliwości. Przykładowo dotyczy to zmiany okresu popełnienia przestępstwa z art. 209 § 1 i 1a k.k. przez rozszerzenie w wyroku okresu niealimentacji wykraczającego poza akt oskarżenia (por. postanowienie SN z 14.10.2002 r., II KKN 409/00, LEX nr 56089). Ten pogląd można też odnieść do zamiany opisu czynu z art. 207 § 1 i 2 k.k., gdy dotyczy to zmiany okresu jego popełnienia, czy też polega na uzupełnieniu opisu czynu o inne zachowania wypełniające znamię „znęca się” albo na rozszerzeniu katalogu osób pokrzywdzonych tym przestępstwem. Podobnie należy postąpić w wypadku zmiany opisu czynu ciągłego (art. 12 k.k.) polegającej na objęciu nim jeszcze innych zachowań w ramach zarzucanego okresu albo poza tym okresem. W tych przypadkach dochodzi bowiem do istotnej zmiany opisu czynu z punktu widzenia realizacji prawa do obrony i prawa do kontradyktoryjnej rozprawy.” (Świecki Dariusz (red.), Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany, art. 399, Lex)

- **„Zmiana opisu czynu polegająca na przyjęciu innej daty popełnienia przestępstwa z reguły nie należy do okoliczności objętych dyrektywą zawartą w art. 399 § 1, może natomiast, ale nie musi (SN V KK 281/02, OSNKW 2003, nr 5-6, poz. 59) mieć istotne znaczenie dla obrony oskarżonego, co przemawia za potrzebą uprzedzenia stron o możliwości dokonania takiego ustalenia (SN IV KKN 14/97, Wokanda 1997, nr 9, s. 15). Zob. także SN IV KK 376/05, OSNKW-R 2006, poz. 35; SN II KK 96/05, LEX nr 172202; SN III KK 439/05, LEX nr 193012; SN IV KK 194/06, OSNKW-R 2006, poz. 1663; SN IV KK 232/06, OSNKW-R 2006, nr 1957; SN II KK 246/06, LEX nr 202125.” (L. K. Paprzycki [w:] J. Grajewski, S. Steinborn, L. K. Paprzycki, Komentarz aktualizowany do art. 1-424 Kodeksu postępowania karnego, LEX/el. 2015, art. 399.)**
- **„W orzecznictwie od dawna podnoszono w związku z tym, że w każdym wypadku sąd powinien uprzedzić o możliwości zakwalifikowania czynu z innego przepisu prawnego lub dokonania istotnych zmian w opisie zarzucanego czynu (tak już w wyroku SN z dnia 22 czerwca 1988 r., V KRN 110/88, OSNPG 1988, nr 12, poz. 140). Stanowisko takie jest przejawem uznawania potrzeby informowania stron nie tylko o możliwości zmiany samej kwalifikacji prawnej czynu, ale i o innych możliwych zmianach, także odnośnie do opisu czynu zarzucanego, czego, jak podnosi się w doktrynie, wymaga rzetelność procesu (zob. np. M. Rusinek, Niezmiennność przedmiotu postępowania karnego a gwarancje oskarżonego (w:) Z problematyki funkcji, red. T. Grzegorzczak, J. Izydorczyk, R. Olszewski, s. 488)” (T. Grzegorzczak [w:] Kodeks postępowania karnego. Tom I. Artykuły 1-467. Komentarz, Warszawa 2014, art. 399).**

Powyższe wypowiedzi przeczą tezie, że w piśmiennictwie zgodnie wskazuje się, że art. 399 k.p.k. obliuguje wyłącznie do pouczenia o zmianie kwalifikacji prawnej czynu. Niezależnie jednak od tego podkreślić należy, że w doktrynie obowiązek pouczenia o istotnych

zmianach opisu czynu wywodzi się nie tylko z art. 399 k.p.k. ale również z innych przepisów tego Kodeksu. (art. 367 § 1 w zw. z art. 6 i art. 16 § 2 k.p.k.).

Na podstawie powyższych uwag można sformułować stanowisko, że doktryna i orzecznictwo wskazane przez RPO, wykluczające obowiązek sądu pouczenia stron o istotnych zmianach opisu czynu, nie mają charakter jednolitego. Istnieją bowiem wypowiedzi odmienne, co wyżej wykazano.

Polski ustawodawca jednoznacznie wskazuje, który organ czuwa nad jednolitością orzecznictwa i jakie w tym zakresie posiada instrumenty. Zgodnie z art. 83 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym *„Jeżeli w orzecznictwie sądów powszechnych, sądów wojskowych lub Sądu Najwyższego ujawnią się rozbieżności w wykładni przepisów prawa będących podstawą ich orzekania, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego lub Prezes Sądu Najwyższego może, w celu zapewnienia jednolitości orzecznictwa, przedstawić wniosek o rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego Sądowi Najwyższemu w składzie 7 sędziów lub innym odpowiednim składzie”*. Ustawa o Sądzie Najwyższym przyznaje także RPO uprawnienie do wystąpienia o rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego związanego z dostrzeżonymi rozbieżnościami w wykładni przepisów prawa (art. 83 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym).

Mając powyższe na względzie Ministerstwo Sprawiedliwości stoi na stanowisku, że ujednolicenie orzecznictwa SN powinno nastąpić w sposób opisany w art. 83 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym. Ze stosowną inicjatywą, jak już wyżej wskazano, wystąpić może RPO.

W ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości samo brzmienie art. 399 k.p.k. (odwołującego się do zmiany kwalifikacji prawnej czynu) nie uzasadnia inicjowania obecnie prac legislacyjnych. Po pierwsze bowiem jako źródło obowiązku pouczenia o istotnych zmianach opisu czynu wskazuje się, jak wyżej wskazano, także inne przepisy Kodeksu postępowania karnego. Po wtóre także art. 399 k.p.k. interpretowany z uwzględnieniem przepisów dyrektywy 2012/13 może potencjalnie stanowić podstawę wskazanego obowiązku. Jak bowiem zauważa się w orzecznictwie *„odstąpienie od jednoznacznego wyniku wykładni językowej wspartego rezultatem wykładni systemowej i oparcie się wyłącznie na wykładni funkcjonalnej może nastąpić wyjątkowo, w szczególności, gdy względy natury celowościowej, w tym racje prawne, społeczne, ekonomiczne lub moralne za tym przemawiające, mają charakter zasadniczy, między innymi wtedy, **gdy konieczne jest uwzględnienie w procesie interpretacyjnym wykładni prokonstytucyjnej lub prokonwencyjnej**”* (uchwała SN z dnia 29 października 2012 r. I KZP 12/12). Niewątpliwie zapatrywanie to należy odnieść także do sytuacji, gdy zachodzi konieczność zachowania zgodności przepisu z dyrektywami UE (zasadą prounijnej wykładni prawa krajowego).

Z wyrazami szacunku

Arkadiusz Myrcha

Sekretarz Stanu
/podpisano elektronicznie/